

“พ่อเจ้าหลวง...ช่วยด้วย
พ่อเจ้าหลวง...ช่วยคุ้มครอง”

เสียงกาวนาอ้อฮังในคืนที่
ชาวบ้านยางหลวงต้องเผชิญกับ
กระแสน้ำอันเชี่ยวกราก กาโถมลงมา
ใส่บ้านเรือนอย่างบ้าคลั่ง ยามใดทุกคบ
ต้นตรहनกกับกษัตริย์ชาติอันปากลัว
การขอให้ ‘พ่อเจ้าหลวง’ ที่ชาวบ้าน
ยางหลวงทุกคนนับถือช่วยเหลือให้
พ้นภัยนั้น อยู่ในสำนึกเป็นธรรมดา

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน

บ้านยางหลวง...

บุษเบนสืบสานวัฒนธรรม (2)

● ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ
kam_chatchawan@hotmail.com

พ่อเจ้าหลวงที่ชาวบ้านระลึกถึงยามมีภัยอันตรายต่าง ๆ นั้น แม่ฝอยทอง
สมวธา รองสภาวัฒนธรรมอำเภอแม่แจ่ม ได้เขียนรวบรวมเรื่องราวไว้ในเอกสาร
‘เล่าเรื่องเมืองแจ่ม’ ผมจึงนำเอาบางตอนมาบอกเล่าต่อ

“ประวัติของพ่อเจ้าหลวงจากคำบอกเล่าของพ่อหนานสุวรรณ นัคคิย
และหนานนันท์ กุลเม็ง บ้านยางหลวงบอกว่า พ่อเจ้าหลวงแม่แจ่ม ปัจจุบัน
ตั้งอยู่ในดงหลวง (พื้นที่ป่าอันเป็นที่ตั้งของหอพ่อเจ้าหลวง) บ้านยางหลวง หมู่
ที่ 6 ตำบลท่าผา พญาเจ้าเมืองเป็นคนตั้งขึ้นตั้งแต่ก่อตั้งเมืองแจ่มเพื่อไว้เป็น
ที่เคารพนับถือ ได้อัญเชิญเจ้าพ่อหลวงมาจาก ดอยหลวงเชียงดาว (ถ้าเชียงดาว)
เมื่อใดที่จะออกไปรบทัพจับศึกต้องจัดพิธีบนบานศาลกล่าวทุกครั้ง

ตามตำนานพ่อเจ้าหลวงมีอยู่ 3 พระองค์ คือ พ่อเจ้าหลวงม่วงก่อนเป็นที่คนโตอยู่ที่ตงหลวง บ้านยางหลวง พ่อเจ้าหลวงก่อนเมืองเป็นคนกลางอยู่ที่ตงหอบ้านกอกพร้าวหนุ่ม พ่อเจ้าหลวงตอนแต้นเป็นน้องหล้าอยู่ที่ตงหอหน้าแม่ออกฮู บ้านแม่อมทุ่งยาว

ประวัติ 'ตันม่วงก่อน' กล่าวว่ามีก่อนโน้น มีพ่อค้าหาบของมาหยุดพักกินข้าวใต้ต้นมะม่วง กิ่งมะม่วงหักใส่หาบพ่อค้าเมื่อกินข้าวเสร็จพ่อค้าเอากิ่งมะม่วงออกไม่ได้ จำเป็นต้องกอนไปด้วย (หาบไป) พอถึงตงหลวงที่บ้านยางหลวงจึงหยุดพักกลางทาง เมื่อจะเดินทางต่อลองเอากิ่งมะม่วงออกปรากฏว่าคราวนี้เอาออกได้ พ่อค้าจึงเอากิ่งมะม่วงปลูกไว้ตรงนั้นตั้งชื่อว่า 'ม่วงก่อน' เพราะหาบกอนมา

ปัจจุบันตันม่วงกอนยังมีอยู่ ลำต้นสูงใหญ่มาก เมื่อมีพิธีอัญเชิญเจ้าพ่อหลวงมาลง เจ้าพ่อหลวงจะมาจากถ้ำเชียงดาว มาพักที่ตันม่วงกอนก่อน แล้วถึงอัญเชิญขึ้นหอดงหลวง

การเลี้ยงเจ้าพ่อหลวงนั้นมีอยู่ 3 พิธีด้วยกัน

การเลี้ยงใหญ่ หรือพิธีเลี้ยงเมือง จะจัดทำขึ้นทุก ๆ

3 ปี โดยจะเก็บเงินจากชาวบ้านทั่วอำเภอแม่แจ่มคนละ 30 บาท ซื้อควายตัวที่ใหญ่ที่สุด จะมีกรรมการจากหมู่บ้านต่าง ๆ เป็นผู้ช่วยกันจัดทำพิธีเพราะถือว่าเป็นการเลี้ยงเมืองเพื่อขอความคุ้มครองให้อยู่เย็นเป็นสุขกันทั้งเมืองแจ่ม

การเลี้ยงในช่วงปีใหม่เมือง (สงกรานต์) เป็นพิธีดำหัวพ่อเจ้าหลวงประจำปี จะมีคนแม่แจ่มทุกตำบลไปรวมกันที่ตงหลวงหลังเทศกาลปีใหม่เมืองสัก 2-3 วัน มีการ

รวมสวดดอกไม้กันเพื่อนำไปดำหัว จะมีแม่ที่นั่ง (ผู้หญิงที่พ่อเจ้าหลวงลงมาประทับร่าง) พ่อตั้งเข้า (ผู้ชายที่เป็นผู้นำในพิธีเลี้ยงพ่อเจ้าหลวง) ช่างปีช่างขอ (ผู้ขับขานอัญเชิญ) ไปพร้อมกันเพื่ออัญเชิญพ่อเจ้าหลวงมารับของดำหัวจากชาวบ้าน

การเลี้ยงตามคำทำนาย เมื่อมีชาวบ้านไปถามพ่อเจ้าหลวงเกี่ยวกับการเจ็บไข้ได้ป่วยหรือเรื่องอื่น ๆ แล้วแต่กรณีที่ไม่สามารถจะพึ่งพาทางอื่นได้ก็จะขอพึ่งพ่อเจ้าหลวงช่วยบัตเป่า เมื่อพ่อเจ้าหลวงบอกให้ทำอย่างไรที่ไหนก็ทำตามนั้นบัตปลิวไม่ได้

เมื่อในหมู่บ้านจะมีการทำบุญตามประเพณีหรือจะเดินทางไปต่างบ้านต่างเมืองไปคัดเลือกทหาร ก็จะไปไหว้ไปสาขอพรจากพ่อเจ้าหลวงขอพ่อเจ้าหลวงช่วยปกป้องรักษาให้แคล้วคลาดจากภัย

เตรียมอาหารถวายพ่อเจ้าหลวง

จัดอาหารถวายพ่อเจ้าหลวง

ตั้งเข้าอัญเชิญพ่อเจ้าหลวง มีปี ขอ บรรเลง

อันตรายทั้งปวง หรือมีคนป่วยที่รักษาไม่หาย ไม่รู้สาเหตุ การป่วย เมื่อไปถามพ่อเจ้าหลวง พ่อเจ้าหลวงบอกวิธี แก้ไขให้คนป่วยใช้ก็หายเป็นที่อัศจรรย์ จึงทำให้ชาวแม่แจ่ม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันเคารพนับถือและยำเกรงพ่อเจ้าหลวง กันสืบมา”

พ่อเจ้าหลวงม่วงก่อน จึงถือเป็นศูนย์กลางทาง ความเชื่อของคนทั้งแม่แจ่ม มิใช่เฉพาะคนในบ้าน ยางหลวงเท่านั้น และตามตำนานที่บอกว่ามีการอัญเชิญ พ่อเจ้าหลวงจากตอยหลวงเชียงดาวนั้น แสดงถึงความ เชื่อมโยงกับกับเจ้าหลวงคำแดงที่ชาวล้านน่านับถือเป็น ประมุขของผีเจ้านายที่ปกปักคุ้มครองทั่วแคว้นล้านนา

ผมเคยกล่าวไว้ในบทก่อน ๆ ถึงความเชื่อของ ชุมชนล้านนาที่มีความเชื่อในเรื่อง ‘ผี’ ในทุกชุมชนจะมีผี ที่ปกปักคุ้มครองผู้คน สรรพสัตว์ พืชพรรณธัญญาหาร ให้มีความสงบร่มเย็น มีงานวิจัยทางวิชาการที่พูดไว้ชัดเจน ว่า “ผี” เป็นจิตวิญญาณที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยมีคุณค่าแห่งความรัก เคารพ พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

เป็นแกนกลาง”

ความเชื่อในเรื่องผีของล้านนาถือเป็นศาสนาดั้งเดิม ที่มีมาก่อนศาสนาพราหมณ์และพุทธ แม้ชุมชนล้านนาจะ รับเอาความเชื่อพุทธศาสนาเข้ามาอย่างมาก แต่เป็นการ รับเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อเดิม ยังคงไว้ซึ่งผีดี สิ่งที่ดี ของความเชื่อเดิมไว้ ขณะที่นำหลักพุทธศาสนามาช่วยขจัด ความกลัวต่อผีร้ายลงไป

ผมเคยไปร่วมพิธีเลี้ยงพ่อเจ้าหลวงม่วงก่อนที่ตองหลวง บ้านยางหลวง มีทีมงานนิตยสารสารคดีไปทำสารคดี เดชา เตียงเกตุ รุ่นน้องที่คลุกคลีอยู่กับบ้านยางหลวงมายาวนาน ต้องประสานกับตั้งเข้าให้บอกกล่าวกับพ่อเจ้าหลวงอยู่นาน จึงได้รับอนุญาตให้พวกเราถ่ายรูปรูปพิธีกรรมได้

ชาวบ้านเกรงว่าถ้าพ่อเจ้าหลวงไม่พอใจแล้วจะ ต้องทำพิธีกรรมใหม่ทั้งหมด และจะก่อให้เกิดสิ่งที่ไม่ดี ต่อหมู่บ้าน

ผี ความเชื่อดั้งเดิมนั้นเป็นเสียงเพรียกของ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่คอยสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ เป็นจิตวิญญาณแห่งการเคารพธรรมชาติ เป็นจิตวิญญาณ แห่งความรักเกื้อกูล

การระลึกถึงจิตวิญญาณดั้งเดิมยามประสบเคราะห์ ภัยอันตรายทั้งหลาย จึงเป็นสำนึกที่มีมาและต้องการ สืบสานต่อไปอย่างไม่ขาดสาย

ร่วมบริจาคได้ที่ 'โครงการฟื้นฟูชุมชนหลังน้ำท่วม' ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาย่อยโรงพยาบาลแมคคอร์มิค (เชียงใหม่) ประเภทออมทรัพย์ เลขที่บัญชี 731-2-11900-0